

ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДИТИНОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Соціокультурні зміни сучасного етапу розвитку суспільства визначають умови перебігу процесу соціалізації, який у психологічній літературі трактується як двосторонній процес, що передбачає, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, а з іншого – активне відтворення системи соціальних зв'язків за рахунок активної діяльності в соціумі та активного залучення до соціального середовища [1].

Усі механізми соціалізації вітчизняні психологи поділяють на три групи: 1) неусвідомлювані (навіювання, зараження, наслідування, ідентифікація); 2) усвідомлювані (референтна група, авторитет, популярність); 3) окрема група механізмів, до якої належать санкції заохочення і покарання, щ застосовуються в суспільстві [7, с.206].

Соціалізація здійснюється за допомогою широкого набору засобів, специфічні для певного суспільства, соціального прошарку, віку людини. До них можна віднести засоби вигодовування немовлят і догляду за ними, методи заохочення і покарання дітей в сім'ї, в групах однолітків, різноманітні типи і види стосунків в головних сферах життєдіяльності людини (спілкування, гра, пізнання, предметно-практична і духовно-практична діяльність, спорт тощо). Також одним з важливих для ранньої соціалізації засобів є традиції українського дитинознавства, які знайшли відображення у народній виховній практиці на основі вірувань та уявлень людей про значущість, самотність дитинства та особливості розвитку дитини в ранній період її соціалізації. **Метою цієї публікації** є визначення соціалізаційних аспектів традицій українського дитинознавства та їх актуальності для сучасної соціокультурної ситуації.

Як відомо, український народ пройшов кількасоттисячний шлях свого історичного розвитку, в процесі якого було накопичено емпіричний досвід в галузі соціалізації та виховання дітей і молоді. Цей виховний досвід з часом переріс в знання, що передавалися від покоління до покоління засобами усної народної творчості. В середовищі українського народу віками існували виховні звичаї і традиції, що зберігали авторитет родини, материнства і дитинства. Десятки років назад, коли суспільне виховання ще не набуло масового поширення, діти росли і трудилися поруч з батьками, в спілкуванні з ними вбирали життєві ідеали, постійно знаходилися під їх соціалізаційним впливом. Так у процесі сімейного, народного виховання формувалися життєві ідеали, в основі яких лежать людські якості – працьовитість і практичність, життєва мудрість і розважливність, шанування батьків і повага до старших, чутливість і сердечність, взаєморозуміння і уміння співпереживати, людська любов і вірність. Таким чином, актуальність соціалізаційного впливу традицій українського дитинознавства визначається вирішальним значенням, яке відіграє родина і родинне виховання в людському житті і, зокрема, в житті дитини на етапі її первинної соціалізації. Ось чому сучасна соціокультурна ситуація потребує відродження традицій української родинної педагогіки, яка закладає основи соціального становлення дитини.

Особливої актуальності набуває питання про роль і місце, зміст, методи і форми української родинної етнопедагогіки в традиційному комплексі соціалізації молодшого покоління українців. В останні роки значно виріс інтерес до родинного виховання, яке здійснювалося в сім'ях української нації. У результаті досліджень, проведених психологами, педагогами, етнографами, лінгвістами, археологами і соціологами, родинна етнопедагогіка набуває якісно нових рис. У сучасних умовах національного відродження України постає питання про більш ґрунтовне і продумане використання народної педагогіки в кожній ланці системи народної освіти. Розгорнулися творчі пошуки, мета яких – побудова національного

дошкільного закладу, школи, національної системи виховання, піднесення навчання і виховання молоді на якісно новий рівень. Дедалі більша увага приділяється оволодінню педагогами і впровадженню в освітньо-виховний процес в родині, дошкільному закладі, школі традицій народної педагогіки.. Така робота – основа формування історичної пам'яті, духовності підростаючого покоління. Особливо велике значення має народознавча основа у вихованні дітей дошкільного віку. Цей період, за визначенням психологів, вважається найбільш сенситивним у розвитку дитини (Л. Виготський, О. Запорожець, Г.Костюк, Д.Ніколенко, Т.Піроженко). У перші роки життя активно формуються почуття любові до своїх батьків, рідного дому, Батьківщини; виникають першооснови зв'язків з історичним коренем рідного народу. Зміцнення педагогічних позицій родинно-суспільного виховання і формування підростаючої особистості реалізується більш ефективно тоді, коли діти зростають і розвиваються, засвоюючи духовні надбання народу. За переконанням сучасних вчених, поза національною культурою українського народу, його історичним минулим, неможливе успішне розв'язання проблеми формування особистості дитини (Л.Артемova, А.Богуш, В.Кузь, В.Моляко, Ю.Руденко, М.Стельмахович).

Наголосимо, що народне дитинознавство розкриває вікові та психологічні особливості дітей, специфіку їх мислення, своєрідність світосприймання, емоційного життя тощо. За визначенням академіка М.Стельмаховича "народне дитинознавство концентрує в собі усталені погляди на дітей, емпіричні знання про умови й рушійні сили онтогенезу, закономірності перебігу фізіологічних, сенсорних процесів в дитячому віці, особливості формування дитини як особистості від народження до фізіологічного дозрівання й включення в доросле життя" [11].

Головною постаттю народного дитинознавства є дитина дошкільного віку: "Діти - то дар Божий", "Дитини рідної не купити", "Діти Бог дав", "Дав Бог діти - дасть і на діти", "Затим діти Божа роса, що благодатно зрошує гірке існування селянина". В цих народних прислів'ях виявляється гуманне

ставлення до дітей, любов до них, прагнення, щоб сім'я мала гарних, здорових дітей і раділа їх появі.

Аналіз надбань народного дитинознавства свідчить, що воно фактично включає в себе цілий комплекс уявлень народу про появу нової душі – народження дитини. Поява нового члена суспільства була обставлена комплексом дородової, родильної і післяродильної обрядовості, яка була спрямована на соціалізацію малої дитини, прилучення її до життя громади.

У народі добре знали основні фізіологічні і психологічні особливості дитини першого, другого та третього років життя. На дитину, яка тільки народилася, казали "пискля", "пискляточко", "мулятко, муляточко", "народження, народженняточко". Пізніше, відповідно до способу поведінки або дії дитини, її називають – "їсть першу паску", "сміюн", "гуляка", "зівака", "плакса", "плаксюночка", "сидун", "сидуха", коли вже вміє сидіти; "плазуй, плазуха", "плазунчик", коли повзає; "лазунчик, лазуночка", як лазить; "дибун", "дибуха", "дибукча", "поганий який дибунець до мами" [2].

Особлива турбота мамі про новонароджене – щоб не кричало: "Біда, як на дитину що наслано (крикливець), сухоти або якась хвороба. Тоді вже нічим не забавиш її, і не допоможеш біді, як не знаєш чого проти крикливців або не постарася людей яких знаючих". Через те існували різні профілактично-магічні обряди, мета яких – охороняти і зберігати життя і здоров'я новонародженої дитини. Аналіз народних магічних заклинань від дитячих немовлячих хвороб (крикливиці, тридухи, пласивців, марудивці, пристріту, криксів) показує, що народні шептання в переважній більшості звернені до Бога, Сонця, Води, Вітру, Місяця, тобто спостерігається охристиянення язичницької міфології. Фольклорні збірники П.Чубинського, М.Драгоманова, І.Срезневського, М.Максимовича, Т.Шевченка, І.Франка донесли до наших часів велику кількість українських замовлянь; серед них ми нарахували тридцять три замови, пов'язаних саме з дітьми немовлячого віку. Це свідчить про велику турботу народу про немовлят, прагнення керувати надприродними силами, забезпечуючи їхнє здоров'я.

У народі помічали, що дитина починає держати голівку після п'яти неділь, а як слабка – то й пізніше. В цей час матір дуже берегла дитину і давала їй потримати рідним тільки в сповитку, щоб не звихнути спинку. Всі рідні пильно слідкували за розвитком дитини, знали, що перший рік життя характерний швидким темпом нейропсихологічних новоутворень. З шести неділь до року вже і родина, і чужі, сусідські люди цікавились розумом, вдачею дитини, уже питали її і "ладі", і "сороку", і "де мама", і "туті-туті". Слідкували, чи починає сидіти в 5-6 місяців, лазити через місяць після того, як навчилось сидіти, коли стає дибки [2].

Другим життям дитини називають етнографи час на другому році життя, коли вона починає ходити і говорити. На дитину другого року життя кажуть: "стрижак, стрижка, стрибунець, друге літо, другу паску їсть, другу кутю". Діти цього віку дуже допитливі, швидко розвиваються, цікавляться всім - коло "господарства і майстерства", прагнуть пізнати все, що впадає в очі. У народі розрізняли індивідуальні особливості розвитку дітей дворічного віку. Серед них є такі, що дуже швидко "все затвердять", є і "мовчуни, нишклі, понури, тихі тихоні, особняки, що самохіть собі задумують і нишпорять" [2].

На дитину третього року кажуть "пічкур", "третяк", "гулячок", "гуличка", "третє літо", "третя каша", "гулячка". Люди помічали, що в цьому віці вже між дітьми дружні стосунки, а якщо десь з'явився із ними "буян", то всі його "спеньжають", щоб не билось. Отже, здебільшого в дитячому гурті все лад і дружба. Проте і в гурті дітей оповідач помічає індивідуальні особливості: "одні все обіч від усіх затій", "все собі коло чогось або струже пічку стоїть", "є ж такі, що без команди не дихне" [2]. Саме в ранньому віці починається опанування рідної мови, рідного слова; засвоєння ж культури мовлення триває протягом усього життя. Ось чому народна дидактика виробила свій погляд на мову, як на динамічну систему, яка не виникає у новонародженої дитини відразу, а формується поступово.

Перші слова дитина починає промовляти в кінці першого – на початку другого року життя. Враховуючи психологію дитячого віку, народна

дидактика пропонує полегшені моделі так званої дитячої (діточої) мови: гав, киця, цяця, беця та інші. Ці слова становлять своєрідний фонд народної дитячої лексики, яка весь час доповнюється і збагачується, передаючись з покоління в покоління.

На третьому році життя дитина активно засвоює дорослу мову, поступово замінюючи "діточі" слова правильною лексикою рідної мови, вступає в сферу побутового спілкування, якій притаманний розмовно-побутовий стиль. Тому старші люди, турбуючись про розвиток мови у трьохрічок, використовували малі жанри народного фольклору: забавлянки, потішки, колісанки, примовки, заклички, приспівки. Всі вони легкі для наслідування, вводять дитину в світ дорослого побутового життя, прилучають до споконвічних національних цінностей, традицій і звичаїв.

Відзначаючи особливості розвитку дітей дошкільного віку, дитину четвертого року життя в народі називали "джигун", "гульвеса", "метунець", "жевчик", "шмиглик", "четвертак", "брехунець", "четвертачок", "четверта каша", "четверте літо" [2]. Ці назви визначають особливості розвитку і поведінки дітей: вони розумні, кмітливі, виявляють критичність, швидко метикують, гарно бігають, дуже люблять довго гуляти в гурті своїх ровесників; улюблена гра хлопців - в джигунів, дівчаток - в родину. Діти цього віку більш самостійні. В народі помічають, що деякі з них вже проявляють певні риси характеру, які можуть залишитись на все життя. "Четвертачки" дуже люблять подарунки, але вже замовляють їх наперед і виявляють незадоволення, якщо замовлення не виконане. "Джигуни" дуже рухливі, спритні, сміливі, але необережні. Вони безстрашно йдуть купатися в річку, вилізають на дерево. Серед них є й такі, що не бояться ні хмари, ні грому. Кмітливість та винахідливість дозволяє цим дітям виготовляти для себе іграшки-саморобки і використовувати їх в своїх іграх (фуркалки, швичавки, млинок).

Четвертий рік життя – це рік засвоєння художнього стилю рідної мови. Дитина вивчає напам'ять народні забавки, пісні, вірші, які започатковують

формування національного світобачення, національної самосвідомості, призводять до усвідомлення причетності дитини до українського народу.

Наступний етап характерний зростанням самостійності дитини. Дитина може змінювати довільно свою поведінку, "капризи залагоджуються тепер більше увіщуванням ніж криком". Помітніше виявляється характер дитини, з'являється упертість думки. Описувачі відзначають, що серед цього віку помітні вже і "будучі підбрехачі, що підскаржують вдома, хто де в шкоду пускає, хто крав" [2].

Дитину п'ятого року найбільше називають "підпасич", "підпасичок", "п'ятиліток", "п'ятак". Мова дітей цього віку вже схожа до мови старших, хоча у окремих ще зустрічаються "діточі слова". "Шепеляння" в цей час переводиться. Дитину „у п'ятому році” вже „приставляють до життя” – віддають у найм, виражають до роботи, „часом плачучи”. Дівчатка в цьому віці виконують всю хатню роботу. Якщо дівчат у сім'ї немає, там хлопці всю дівчачу роботу виконують, бо „кожне має призвичаюватися до всякої праці” [2, с. 63].

На шостому році життя дитину відводили до школи. Ціла низка мудрих афоризмів та прислів'їв засвідчила прагнення батьків дати дітям освіту: „За одного вченого, дають десять невчених”, „Не кажи – не вмію, а кажи – навчусь”, „Грамотному легше у житті, його менше обманюють”. На жаль, в більшості шкіл існувало жорстоке ставлення до дітей. Навчанням займалися малотямущі дяки, що суворістю намагалися покрити своє незнання й знущалися безсердечно над своїми учнями. Про це свідчить дитячий фольклор, в якому знаходимо: „Аз – били мене раз; буки – набралися муки”.

А. Малинка описує дитинство „простолюдина – селянина,” яке, за його образним висловом, „тягнеться по шаблону” таким чином: років до 2-3 з ним няньчаться, років у п'ять – стає пастушком, спочатку в себе на городі пасе гусей і телят, потім гонить їх у поле на „стерну”, років у вісім він уже верхи несеться в ліс „на ночлеги”, потім – „ходженіє в школу”, робота по господарству, а там, літ з вісімнадцяти – пора „о женитьбе” і про власне

господарство думати, якщо тільки не грозить рекрутчина [5].

Виховання дітей та їхня соціалізація покладалися на сім'ю, вважалося, що від взаємин у сім'ї залежало великою мірою, якою виросте дитина. Про дітей судили по батьках: „Які мамка й татко – таке й дитятко”, „Яке коріння – таке й насіння”, „Який кущ – така й калина, яка мати – така й дитина”, „Яка клепка, така й бочка, яка мати, така й дочка”. Тому і вчити дітей починали змалечку і вважали, що „коли дитину не навчиш в пелюшках – не навчиш і в подушках”. У перші роки життя дитини догляд і виховання її цілком покладалося на матір. Але через велику зайнятість її хатніми справами, роботою в полі, на городі, догляд цей був далеко не достатнім.

Народна педагогіка вимагала „розумної” любові до дітей, яка очевидно виражалася в тому, що „дитину треба так любити, щоб вона не знала цього”, не схвалювали також поблажливості у ставленні до дітей, про що можна судити з наступного: „дітей не добре так дуже пестити і волю їм давати. Дітей треба тримати в режимі” [6]. „Розумна мати, – писав І. Негребецький, – дбаючи по добро своєї дитини, прийме скарб від Бога і займеться вихованням так, щоб дитина, зростаючи, розуміла і сповняла духовне своє призначення, щоб вона в домі вже перейнялася ідеалами і, виходячи в світ, полюбила правду, ширила правдиве добро протягом всього життя. На піску будувала б мати щастя дитяти, якби уважала найбільшим щастям дитини богацтво, замужність, матеріальне утриманє: бо хто ж не знає, як часто такі рахуби зводять і щастя зовсім не приносять” [8, с. 7] „Не бажай синові багатства, а бажай розуму,” – казали в народі, вважаючи, що „правдиве виховання має на меті душу людини”.

В етнографічній літературі знаходимо багату інформацію про раннє залучення дітей до праці і її розподіл відповідно до статево-вікових категорій. Дитина, яку мати не навчила вчасно, стане „лобурякою”, „занехаяну” дитину „не нагнеш ні до чого, ні призвичаєш” [2, с.56]. Тому „розумні баби і батьки, хоч і годину проведуть з дитиною, щоб її навчити грішка знать і розбирати, що то є у світі” [2, с.57].

У процесі соціалізації української дитини та її виховання за традиціями і законами сільської громади не тільки батьки, але й інші дорослі мали право застосовувати фізичне покарання. „Дитина без прута не виросте” – казали в народі. Етнографічні джерела фіксують різні види покарань, які застосовувалися до дітей. Н. Загледа описує як карали дітей, що лазять у чужі городи і сади: „Раніше так карали: штанці спустять та висічуть колочками або кропивою. Тепер карають так: одскубе добре за уші чи дубцем одшмагає. Раніше ще так карали: не били, тільки знімали штани або шапку, то дитина йде додому без штанів – це великий сором” [3]. У інших джерелах знаходимо: „Накрутити дитині вуха, вицьвікати по ногах батогом дозволялось кожному, хто бачив, що дитини робить щось не так” [4].

Маленьку дитину, вважали в народі, карати не можна, хоч би як вона не провинилася, карати починали, як тільки дитина починала виявляти певну свідомість. Такий цікавий звичай виявлення свідомості у дітей описує А.Онищук: дитині пропонували запалену свічку і блискучу мідну монету, які однаково привертали дитячу увагу. Вважалось, якщо дитина намагається схопити і вогонь, і монету, вона ще не свідома і карати її рано: „Як дай наперед него грейцир і ватру, а оно бере ватру, то ще не можна бити; як бере грейцир – то мож бити, не шкодить” [9, с.112]. М. Грушевський, описуючи життя дитини „в четвертім році” вказує: „З цього віку дитину вже вільно карали за провину. Дають їм пристрашку очкурцем чи хворостиною. Матері кажуть: „Раз удариш таку дитину, а тоді серце заболить і шкода її стає” [2, 60]. Особливо жорстоко карали дітей за крадіжки. Крадену річ вимагали обов’язково повернути назад, били так, що іноді дитину водою треба було відливати. Часто матері доводилося „побивати” своїх дітей, але діти скоро звикають до материних побоїв: „Мати однією рукою б’є, а другою гладить”, „Рідна мати високо замахує та помалу б’є”. І хоча у етнопедагогіці допускалися фізичні покарання, проте вважалось, що бити дитину по голові недопустимо („Не можна бити по голові, розум заб’єш”). Оцінюючи якості свого розуму в народі казали так: „Мене мати по голові не били”. Але

загалом биття дитини в народі вважалося крайньою мірою: „не бий дубцем, а карай слівцем”, „учи дітей не страхками, а ласками”, „добрі діти доброго слова послухають, а лихі – і дрючка не бояться”. Великого значення в народному вихованні надавали заохоченню, однак похвалу ніколи не „висловлювали вголос, бо це вважалося нескромним” [9]. Натомість дітям привозили з ярмарку солодоші, „купованих іграшок дітям не дарували, бо вважалося не вартим витратити на це гроші,” тому одержання подарунка було великою радістю для малих.

Спостерігаючи за соціальним становленням дітей, народ помічав значні відмінності між дітьми, які за своїми індивідуальними особливостями були дуже різні. Серед них вирізнялися діти, які „вдома все собі коло чогось, або струже, або само пічку строїть і не терпить, як йому хто помішає в його особистих справах.” Є діти – мовчуни, які „ щось собі усе на умі тримає і до всього докопується. Такі все других за собою ведуть. Тим то вони подають надію, що з нього буде щось непросте” [2, с. 51]. Були діти, які скоро все розуміли. Такі і собі питання задавали і дорослим. „Їх не б'ють, – зазначає М. Грушевський, – бо такі і самі все розуміють, другий раз шкоду не зроблять” [2, с. 61]. Зустрічалися діти вдумливі, кмітливі, допитливі, які „заглядають у майбутнє, міркують, коли їм буде краще. Усякі випадки в селі, у сім'ї вони трактують по-своєму. Їх цікавить чи світ великий, чи його можна обійти, чого сонце увечері на землю сідає” [2, с. 51]. Відповіді на ці питання дитина отримувала від дорослих, а те, що почула від них, трактувала по-своєму. Також іншим джерелом задоволення дитячої допитливості було різновікове товариство дітей, до якого дитина приєднувалася як тільки починала ходити. Зі старшими дітьми малюк „швендяє по вулиці, по городах і там переймає усю їхню науку, весь їх світогляд” [2, с. 51]. Дорослі були переконані, що дитина має зростати в „гурті”, тому матері самі, взявши подарунка, вели дитину до гурту і гостинці давали всім, щоб „гляділи коло себе первачка”. Дитячий гурт становили хлопчики і дівчатка разом, між ними існувала тісна дружба, ніде більше не було такої рівноправності, як в цьому

гурті. Саме таке товариство вчило дитину як треба жити, якою треба бути: „Як дитина зарекомендує себе добрим товаришем, її приймають до гурту, довіряють свої секрети.” Дуже полюбляли в гурті жартівників, приймали їх із задоволенням, „бо і самим весело, і жартами відбудеться, як скотина де зайде, або інші трапляться негаразди” [2, с.63].

Серед дітей, яких гурт не визнавав називають „негарних, скаргунів, підлесників, ледачих, полохливих.” Таких дітей називали „шкодіяками”, з них глузували, сміялися, іноді могли набити грудками і навіть батьки ні в чому не могли зарадити у такій ситуації. Були серед дітей „калічки”, з якими діти обходилися як з іншими ровесниками, брали їх з собою всюди, „уважають, щоб не з’їли чого шкідливого, боронять перед напасниками” [2, с. 65] Помічали в народі і таких серед дітей, що живуть собі як „одірванці”, немов не мають батька і неньки. „Це натури грубі, але добрі й правдиві, – зазначає М. Грушевський. – Трапляється, що така дитина немов прилипне до когось із дорослих, як повірить йому, то й повірить” [2,с. 61].

Останніми роками проводилися дослідження, присвячені вивченню етапів розвитку української народної педагогіки, її основних закономірностей, принципів, методів, засобів, форм виховання і розвитку української дитини від народження до вісімнадцяти років (А. Богуш, Т. Мацейків, Ю. Руденко, З. Сергійчук, Н. Сивачук, М. Стельмахович, Є. Сявавко), що і дають нам цінні матеріали для соціально-психологічних та педагогічних пошуків і розвідок. Сучасні учені доходять висновку, що поза національною культурою українського народу, вивченням його історичного минулого неможливо успішно розв’язати проблеми становлення національної системи освіти, яка має сформувати особистість української дитини. Водночас, у народних надбаннях є такі чинники соціалізаційного впливу на дитину, які з позиції сучасної науки мають лише пізнавальне значення або є архаїчними, консервативними, марновірними, навіть жорстокими, і не можуть бути використані в сучасних умовах. До того ж і сучасні діти відрізняються від дітей попередніх сторіч своїм світобаченням,

обізнаністю, розумовим розвитком, на що необхідно зважати у процесі їхньої соціалізації сьогодні. Розв'язання цієї суперечності потребує перегляду та продуманого відбору засобів народного дитинознавства для соціалізації сучасних дітей.

Соціалізаційне значення цих надбань полягає в тому, що особистість є суб'єктом культурно-історичної спадщини українського народу; використання доцільних, адаптованих до свідомості сучасної дитини традицій дитинознавства, їх поєднання з емоційно-позитивною взаємодією дитини з дорослими і однолітками, створює ефективні умови для її становлення як особистості. Проте все це потребує подальших теоретичних обґрунтувань та експериментальних підтверджень, що і є предметом подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – 286с.
2. Грушевський М. Дитина в звичаях і віруваннях українського народу / Марко Грушевський. – К., 2001. – 96 с.
3. Заглада Н. Побут селянської дитини: Матеріали до етнології / Н. Заглада. – К., 1929. – Ч.1. – 182 с.
4. Колтатів С. Л. Вільховецька сільська сім'я // Архів ЛВ ІМФЕ. – Ф. І. оп. 2, од. зб . 239. – 36 с.
5. Малинка А. Родины й хрестини. (Материалы собраны в м. Мрин Нежинского узда) / А. Малинка. – Киевская старина, 1898. – № 5.
6. Матеріяли до української етнології. – Т. XV. Селянські діти: Етнографічний нарис / написав М. Дерлиця. – Львів, 1912. – 159 с.
7. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник / В.В. Москаленко. – Видання 2-ге, виправлене та доповнене. – Київ.: Центр учбової літератури, 2008. – 688с.
8. Народження дитини та її виховання в сім'ї // Бойківщина (запис В.Г. Дем'яна) // Рукописні фонди ІМФЕ. – С.14 – 3.

8. Негребецький І. Підручник для русских женщин. О вихованню / І. Негребецький. – Л., 1888. – 95 с.
9. Онищук А. З народного життя гуцулів // Родини і христини та дитина до шостого року життя / А. Онищук. – Матеріали до української етнології. – Т. XV. – Львів, 1912.
10. Рогальська Н.В. Розвиток надбань української дошкільної етнопедагогіки та їх використання в сучасному дошкільному закладі: Автор. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. / Український державний педагогічний університет ім. Драгоманова / Н.В.Рогальська. – К., 1996. – 24 с.
11. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство / М.Г. Стельмахович. – К.: Т-во „Знання” України, 1991. – 48 с.

Анотація

У статті обґрунтовано проблему використання традицій українського дитинознавства як засобу первинної соціалізації особистості. Автор розкриває соціалізаційне значення цих надбань на основі вірувань та уявлень людей про значущість і самотність дитинства та особливості соціального становлення дитини на ранніх етапах її соціалізації.

Ключові слова: соціалізація, дитинство, дитина, українське дитинознавство, традиції, український народ.

Аннотация

В статье обосновывается проблема использования традиций украинского детоведения как способа первичной социализации личности. Автор раскрывает социализирующее значение этих традиций на основании верований и представлений людей о значимости и самотности детства и особенностей социального становления ребенка на ранних этапах ее социализации.

Ключевые слова: социализация, детство, ребенок, украинское детоведение, традиции, украинский народ.

The problem of Ukrainian childhood investigation's traditions use as the means of personal socialization are investigated in the article. The author describes social role of Ukrainian upbringing traditions which are based on beliefs and image about people, childhood phenomena and peculiarities child's social becoming on the early stages of socialization.

Key words: socialization, childhood, the child, upbringing, Ukrainian childhood investigation, traditions, Ukrainian people.